

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A Magyar Helsinki Bizottság véleménye a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény tervezetéről

2013. szeptember 27.

A Belügyminisztérium és a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium 2013. szeptember 6-án tette közzé a *büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény* tervezetét (a továbbiakban: Tervezet), illetve azt a Magyar Helsinki Bizottság számára külön is eljuttatták. A Magyar Helsinki Bizottság az alábbiakban teszi meg általános és az egyes rendelkezésekhez kapcsolódó részletes észrevételeit a Tervezet kapcsán.

Általános észrevételek

1) A jogszabályalkotás folyamatához kapcsolódó megjegyzés, hogy álláspontunk szerint szerencsés lett volna, ha a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény tervezete mellett nyilvánosságra hozzák a kapcsolódó végrehajtási rendeletek, rendeletmódosítások tervezetét is. (Magának a törvénytervezetnek a záró rendelkezései felhatalmazzák mások mellett a Kormányt és az igazságügyért felelős minisztert a részletes és kapcsolódó szabályok megállapítására.) A készülő részletszabályok megismerése lehetővé tette volna, hogy a véleményezők teljes képet kapjanak a kormányzati elképzelésekről a büntetések és intézkedések végrehajtása kapcsán, és annak minden aspektusáról megalapozott véleményt tudjanak formálni, illetve segítette volna az esetleges szabályozási hiányosságok feltárását és a nem rendeleti, hanem törvényi szinten szabályozandó kérdések azonosítását.

2) Mint látható, a rendeleti szabályalkotás több esetben alkotmányos problémát is felvet, mert a Tervezet számos alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó kérdés rendezését a rendeletalkotóra bízta. Törvény helyett rendeletet szól majd például a különleges biztonsági zárka és részleg végrehajtási rendjének részletszabályairól, az enyhébb és szigorúbb rezsimkategóriákban érvényesülő részletes szabályokról vagy a sajátos kezelési igényű elítéltek számára kialakított részlegekről. A Tervezet felhatalmazó rendelkezései szerint – a teljesség igénye nélkül – külön rendelet szabályozza majd a szabadságvesztés, az elzárás és az előzetes letartóztatás végrehajtásának részletes szabályait; a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységének szabályait; a kényszergyógykezelés és az ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtására, valamint az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet (IMEI) feladataira vonatkozó szabályokat; a fogvatartottak fegyelmi felelősségének szabályait; a fogvatartottakkal kapcsolatos kártérítési eljárás szabályait; az őrizet és az előzetes letartóztatás rendőrségi fogdában való végrehajtásának részletes szabályait; illetve a javítóintézetek rendtartását.

3) Ennyi alapvető jogot és kötelezettséget érintő szabálynak a bv. törvény tervezetéből való „kiszervezése” önmagában már azt is kétségesse teszi, hogy valóban kódexjellegű szabályozással van-e dolgunk, noha az *Általános indoklás* szerint éppen annak megalkotása lett volna a cél.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

4) Az is ellentmondani látszik a Tervezet megszövegezői szándékának, hogy miközben az indoklásban helyesen állapítják meg, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága többször marasztalta már el Magyarországot a börtönökben tapasztalható embertelen és megalázó bánásmód, leginkább a túlzásfolttság miatt, és rég megérett a helyzet a változtatásra, a mostani Tervezet alig tesz valamit a probléma enyhítésére. Ráadásul rendkívül visszaszóráson nem állapít meg minimumkövetelményeket a zárkák felszerelésével, tisztálkodással és a fogvatartottak – alapproblémát jelentő – fizikai elhelyezésével (egy főre jutó területtel és légköbméterrel) kapcsolatosan, egyedül a háromszintes ágyak alkalmazását tiltja meg.

5) Az általános szabályokban deklarált elvek eleget tesznek a nemzetközi előírásoknak és a modern büntetés-végrehajtással szemben támasztott igényeknek, de sok esetben a részletszabályok lerontják az új szabályozás remélt kedvező hatását. A reintegráció és annak révén a prevenció a modern büntetés-végrehajtás egyik alapfeladata, az új szabályozás azonban szükségtelenül megnehezíti az elítélt és környezete kapcsolatát, emellett kontraproduktív módon nehezíti az elítéltek börtönéletét, növeli a fogvatartottak közti különbségeket és börtönszegénységet. Névleg teszi mindezt egy homályos fantazmagória, az „önfenntartó börtönök” megvalósítása érdekében, valójában azonban nem tesz egyebet, mint kiszolgálja a társadalom improduktív revánsvágyát.

6) Különös fénytörésbe kerül a részletszabályokkal összevetve az is, hogy *„a szabadságvesztés büntetés végrehajtása során az elítéltet csak a büntetés céljának eléréséhez szükséges mértékben lehet elkülöníteni a társadalom tagjaitól. Az elítélt számára biztosítani kell a büntetés céljával, valamint az intézet rendjével és biztonságával nem ellentétes családi, személyes és társadalmi kapcsolatok létesítését, fenntartását, illetve fejlesztését.”* Mindehhez a legkevésbé sem illeszkedik a csomag- és látogatófogadás ésszerűtlen és embertelen korlátozása, amely most a Tervezetben szerepel.

7) A csatolt hatásvizsgáló lap ugyan tartalmazza a Tervezet költségvetési hatásaira vonatkozó összesített számadatokat, de hiányoznak a részletes, nyilvános költségbecslések, illetve intézkedési tervek arra vonatkozóan, hogy a Tervezet elfogadása és hatályba lépése esetén az miként érvényesülhet a gyakorlatban, annak érdekében milyen új intézmények létrehozására, beruházásokra, illetve milyen büntetőpolitikai vagy egyéb intézkedések megtételére van szükség.

8) Kiküszöbölendő kodifikációs zavart okoz, hogy a Tervezet merev utaló szabályokat is alkalmaz, ami azért okoz majd kényelmetlenséget, mert ha változik a hivatkozott szabály, akkor a bv. kódexet is módosítani kell.

9) A Tervezeten belüli utaló szabályokat radikálisan csökkenteni kellene. Van olyan, amikor labirintussá válik a szabály, például a 72. § a 24. §-ra, a 24. § meg a 20. § (4) bekezdésre utal, ami így szól: *„Ha e törvény elrendeli, a végrehajtásért felelős szerv, vagy szervezeti egység vezetője a (1)-(3) bekezdés szerinti intézkedéséről, döntéséről – az ott meghatározott eljárásban – határozatot hoz.”* Ami quasi „nyitott utaló szabály”, mert továbbutal minden, a törvényben szabályozott határozatra, amelyeket külön meg kell majd nézni, hogy kellene dönteni. A 34 év után újrakodifikált törvénynek bizonyosan átláthatóbbnak kell lennie.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Részletes észrevételek

I. RÉSZ ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

I. fejezet Alapvető rendelkezések

A büntetés-végrehajtás célja és alapelvei

1. § (1)–(2) bekezdés

A büntetés célja a Tervezet 1. § értelmében elsősorban a „büntetési célok érvényesítése a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásán keresztül azzal, hogy a végrehajtás során törekedni kell az egyéniesítésre annak érdekében, hogy az megfelelően szolgálja az egyéni megelőzési célok elérését”.

A jelenleg hatályos, a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Bv. tvr.) 19. § szerint a „szabadságvesztés végrehajtásának célja az, hogy e törvényben meghatározott joghátrány érvényesítése során elősegítse az elítéltnak a szabadulása után a társadalomba történő beilleszkedését, és azt, hogy tartózkodjék újabb bűncselekmény elkövetésétől.” Rögzíti ugyanakkor, hogy a „végrehajtás rendjét úgy kell kialakítani, hogy elősegítse az elítélt társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását”. A Tervezet 1. § (2) bekezdés a) pontja ehhez képest mintegy „járulékos elemként” utal a reintegrációs célra, miszerint „a büntetések és az intézkedések végrehajtásának rendjét úgy kell kialakítani, hogy a büntetésben és az intézkedésben megnyilvánuló joghátrányon, illetve a megelőzést szolgáló rendelkezések érvényesítésén túl, elősegítse az elítélt társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását”.

A megfogalmazás különbsége látszólag árnyalatnyi, mégis úgy tűnhet, hogy a Tervezetben megnyilvánuló büntetőpolitika a büntetés-végrehajtás szigorodásával kapcsolatos igénynek kíván megfelelni, amelynek statisztikailag alátámasztott indokoltsága nincsen. Az új változat, vagyis hogy a büntetés célja leginkább maga a szankció, a joghátrány, a reintegráció és prevenció pedig kisebb hangsúlyt kap, fontos szemléletbeli változást hozhat. Mindehhez képest a Tervezet egy másik részében (81. §) a joghátrány érvényesítése, illetve a reintegrációs cél üdvözlendő módon egyensúlyba kerül.

1. § (3)–(4) bekezdés

A hatályos Bv. tvr.-rel ellentétben nem szerepel a Tervezetben, hogy az elítélt emberi méltóságát tiszteletben kell tartani. Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, nyilván, akkor is, ha ez a Tervezet alapvető rendelkezései között nem szerepel. Mindazonáltal annak rögzítése egyrészt szimbolikus, másrészt gyakorlati jelentőségű, így elengedhetetlennek tartjuk. Adódik a párhuzam: a jogalkotó maga is fontosnak tartotta alapelveként deklarálni, hogy az „elítélt [...] nem vethető alá kínzásnak, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódnak, rajta orvostudományi kutatást végezni nem lehet”, noha a kínzás tilalmát nemzetközi egyezmények mellett az Alaptörvény is kimondja. Így kellene szerepeltetni a Tervezetben az emberi méltóság védelmének követelményét is. Már csak azért is, mert a büntetés-végrehajtás alapszabályainak egységes kódexbe foglalása szükségszerűen azzal jár, hogy az új normagyűjtemény az állomány számára iránytűül fog szolgálni munkája során. Nem feltételezünk „szándékos feledékenységet” a Tervezetről, hiszen a jogszabály hiányos szövegezése úgysem változtat azon, hogy az elhelyezési körülmények a gyakorlatban megvalósítják-e az emberi méltóság sérelmét, amivel megnyitják az utat a hazai és nemzetközi jogorvoslat előtt.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Értelmező rendelkezések

3. §

Megfontolandó az értelmező rendelkezések körének bővítése, és többek között a „körlet”, „körlet elkülönített része”, „részleg”, „büntetés-végrehajtás rendje” fogalmak meghatározása, illetve a „rezsím szabályok” / „rezsímkategória” fogalmának magyarázata.

A Tervezet értelmező rendelkezései között szerepel a terápiás foglalkoztatás meghatározása, amely szerint az a „reintegrációs tevékenység azon formája, amikor elsősorban a kényszergyógykezelt, az ideiglenesen kényszergyógykezelt és a gyógyító-reintegráló csoportba helyezett [...] foglalkoztatása szervezeten, rendszeresen [...] és térítési díj ellenében büntetés-végrehajtási jogviszony keretében történik”. A 3. § k) megfogalmazása szerencsétlen, félreérthető (akár úgyis értelmezhető, hogy a betegek fizetnie kell a terápiáért), célszerű lenne a terápiás munkabér vagy ahhoz hasonló kifejezés használata.

Alapvető jogok

9. §

Ahhoz képest, hogy mekkora gyakorlati és emberi jogi jelentősége van, elnagyoltnak tetszik az a megfogalmazás, amely szerint az elítélt alapvető jogait és kötelezettségeit a „büntetés-végrehajtás rendjével összhangban gyakorolja, illetve teljesíti”. Az értelmező rendelkezések közül így különösen hiányzik a „büntetés-végrehajtás rendjének” egzakt meghatározása.

Fontosnak és előremutatónak, sőt egyenesen alapvető jelentőségűnek tartjuk, hogy a tervezet kimondja, „a jogkorlátozás során az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt kell alkalmazni”. Bár a szükségesség és arányosság eddig is elő volt írva, a végrehajtási gyakorlat némelykor nem követte e fontos elveket. Az új, egyértelmű megfogalmazás megkönnyíti a fogvatartott jogérvényesítését és segíti a büntetés alapvető szinten megfogalmazott egyéniesítését.

A végrehajtásért felelős szerv döntése és a panasz

20–21. §

Az áttekinthetőség érdekében megfontolandó a 20. § (4) bekezdés alatt tételesen felsorolni azokat az intézkedéseket, döntéseket, amelyek esetében határozat születik.

Bírósági felülvizsgálat

24. § (2) bekezdés

Javasolt a bírósági felülvizsgálati kérelem benyújtására rendelkezésre álló, a határozat közlésétől számított 5 munkanapos határidő meghosszabbítása. Különösen annak fényében, hogy az intézeteknek egy panasz vagy kérelem elbírására van 30 napos határidejük.

III. fejezet

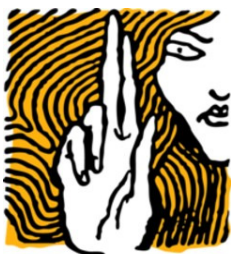
A BÍRÓSÁG ÉS AZ ÜGYÉSZ FELADATAI A VÉGREHAJTÁSBAN

A büntetőügyben eljáró bíróság és ügyész feladatai

36. § (4) bekezdés

A Tervezetből nem derül ki, mikor is állnának fenn az elektronikus továbbítás biztonsági feltételei.

A szabadságvesztés végrehajtásának elhalasztása

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

39. § (3) bekezdés

Szó szerint megegyezik a Be. 591. (3) bekezdésével. Az bv.-kódex hatályba lépésével indokolt lenne a Be.-szabályt hatályon kívül helyezni.

39. § (4) bekezdés

Nincs meghatározva, mennyi idő áll az orvosszakértői vélemény elkészítésére. A bíralat és a halasztás elhúzódása súlyosan sértené az elítélt egészséges élethez való, Alaptörvényben garantált jogát.

Az elzárás végrehajtásának elhalasztása

40. §

Nem világos, hogy vonatkozik-e a halasztás a szabálysértési elzárásra. A szabálysértési elzárásra vonatkozó részben a VI. fejezetre utal vissza a Tervezet, ám ott ez a szabály nem található.

Nehéz elképzelni, hogy – mint a (6) bekezdés feltételezi – a kiszabott elzárás végrehajtásának elhalasztása fontos személyi, családi vagy egészségügyi okból *súlyosan* veszélyeztethetné a közrendet vagy a közbiztonságot, illetve szökéstől kellene tartani. Elzárást csekély mértékben jogtárgysértő cselekmény miatt szabnak ki, ezen minőség az első két okot, a rövid időtartama pedig a szökés veszélyét zárja ki. Ezért ezt a bekezdést elhagyni javasoljuk.

A szabadságvesztés végrehajtása alatt kóros elmeállapotúvá vált elítélttel kapcsolatos eljárás

56. § (1) bekezdés

Elírás: „utalok tünetek”.

A feltételes szabadságra bocsátásra irányuló eljárás

59. §

Feltételes szabadságra bocsátásra először a bv. intézet tesz előterjesztést. Ha nem rendeli el a bv. bíró, akkor azt később az elítélt és a védő is kezdeményezheti. A „később” fogalmát azonban a szabály nem definiálja.

A feltételes szabadság megszüntetésére irányuló eljárás

63. §

A (2) bekezdésben található egy nehezen értelmezhető beszúrás. Érthetőbb lenne a mondat így: „az indítvány benyújtása előtt az ügyész, azt követően a bv. bíró elrendelheti a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételét”.

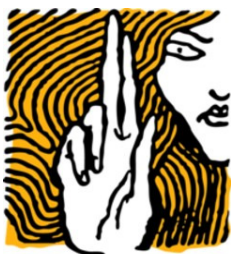
A közérdekű munka átváltoztatása szabadságvesztésre

65–66. §

A közérdekű munka átváltoztatása esetén szükséges meghallgatni az elkövetőt, hogy a bíróság előtt személyesen adhassa elő, ha álláspontja szerint a közérdekű munkát – a párfogó felügyelő előterjesztésével szemben – nem önhibájából nem végezte el. A 66. § esetében indokolt az iratok alapján döntés, mert ott objektív ok alapján kerül sor az átváltoztatásra. Ezt a célt akár oly módon is el lehet érni, ahogy a szabálysértési törvény szabályozza a hasonló esetet: az elítéltet értesítik az átváltoztatás tárgyában kitűzött tárgyalás időpontjáról, amely megtartásának viszont nem képezi akadályát az elítélt távolmaradása.

A kiutasítás végrehajthatósága kizártságának megállapítására irányuló eljárás

68. §

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Fölöslegesnek tűnik a kiutasítás végrehajthatóságának minimum kétévenkénti felülvizsgálata olyan elítélteknél, akiknél a szabadságvesztés hosszabb idejű. Ésszerűbbnek lenne inkább, ha a törvény a szabadságvesztés „lejártát” megelőző hat hónappal korábbi időre írná elő a vizsgálatot.

Érdemes lenne kiegészíteni a normát azzal, hogyha az elítélt harmadik országbeli állampolgár, akkor a büntetés-végrehajtási bíró a kiutasítás végrehajthatóságának megállapításához szükséges információk beszerzése érdekében a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 51. § (1) bekezdése alapján megkereséssel él a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal országinformációs központjához.

II. RÉSZ A BÜNTETÉSEK VÉGREHAJTÁSA

V. Fejezet A SZABADSÁGVESZTÉS VÉGREHAJTÁSA

Az V. fejezet egészére vonatkozó észrevétel, hogy szemléletében mást tükrözne, ha a fejezet elején kapna helyet az „alapjogi”, a fogvatartottak jogaira vonatkozó rész.

A szabadságvesztés végrehajtásának célja és elvei

81. §

A Tervezet az életfogytig tartó szabadságvesztéssel kapcsolatban [81. § (2) bekezdés] a végrehajtás céljaként csupán az „ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítését” jelöli meg. Indokolt lenne az életfogytig tartó szabadságvesztés kapcsán is szerepeltetni a Tervezetben, hogy annak – a határozott ideig tartó szabadságvesztéshez hasonlóan – szintén célja annak elősegítése, hogy az elítélt a társadalomba sikeresen visszailleszkedhessen és a társadalom jogkövető tagjává válhasson. Az életfogytig tartó szabadságvesztés esetében különös jelentősége van annak, hogy feltételes szabadságra bocsátják-e a fogvatartottat, hiszen annak hiányában valóban „életfogytig” fogva maradhat. Így esetükben a reintegrációs tevékenység célja az is, hogy akár már a feltételes szabadságra bocsátás bíróság által meghatározott legkorábbi időpontjában alkalmasak legyenek arra, hogy visszatérjenek a társadalomba.

81. § (3) bekezdés

A reintegrációs tevékenység meghatározását kodifikációs szempontból szerencsésebb lenne a majdani törvény értelmező rendelkezései között elhelyezni – tekintettel arra is, hogy a terápiás foglalkoztatás (a reintegrációs tevékenység egyik formája) meghatározása a Tervezetben jelenleg is az értelmező rendelkezések között szerepel. Korábban az 1. § kapcsán már utaltunk a Tervezetnek 81. §-ra, mint ami sikeresen tart egyensúlyt a joghátrány érvényesítése, illetve a reintegrációs cél között. Üdvözljük a jogalkotónak azt a törekvését, „*hogy az elítélt életkörülményei közelítsenek a szabad élet általános körülményeihez, és ezáltal a szabadságvesztés káros hatásai enyhíthetők, illetve ellensúlyozhatók legyenek*”. Nagy kár, hogy a Tervezet számos ponton ezzel a törekvéssel ellentétes hatást váltana ki, amennyiben az Országgyűlés lehetővé tenné a későbbi rendeletalkotónak, mondjuk, a kondízási, a televíziózási vagy a vízmelegítő térítésessé tételét.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Különös fénytörésbe kerül a részletszabályokkal összevetve az is, hogy „a szabadságvesztés büntetés végrehajtása során az elítéltet csak a büntetés céljának eléréséhez szükséges mértékben lehet elkülöníteni a társadalom tagjaitól. Az elítélt számára biztosítani kell a büntetés céljával, valamint az intézet rendjével és biztonságával nem ellentétes családi, személyes és társadalmi kapcsolatok létesítését, fenntartását, illetve fejlesztését.” Mindehhez a legkevésbé sem illeszkedik a csomag- és látogatófogadás ésszerűtlen és embertelen korlátozása, amely most a Tervezetben szerepel.

Intézkedés a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére

82–83. §

82. § (2) bekezdésben téves az utaló szabály, 14. § a helyes.

A Tervezet 82. § (6) bekezdésében jelenleg opcionálisan szereplő két, a büntetés-végrehajtási bíró általi felhívás kiadására vonatkozó időpont közül a harminc napos határidő az ajánlott.

Nem világos, hogy a kijelölt bv. szerv kiválasztásánál [83. § (1) bekezdése] miért csupán az állandó lakhelyet venné figyelembe a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP). Jó lenne, ha a valós tartózkodási hely is szerepet kapna a döntésnél. [A 97. § (1) bekezdés, amely szerint a szabadságvesztést lehetőleg „az elítélt lakóhelyéhez legközelebb eső bv. intézetben” hajtják végre, jóval életközelibb megoldás.]

Javasoljuk továbbá, hogy a Tervezet 83. § (1) bekezdése rendelkezzen arról is, hogy a BVOP a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére kijelölt büntetés-végrehajtási szerv kiválasztásánál figyelemmel kell legyen az egyes intézetek telítettségére, túlszűfoltóságára is. E megfontolás jogszabályba foglalása törvényi alapot adna az intézetek közötti zsűfoltóság különbségeinek a „kiegyenlítésére”. Ehelyütt is felhívjuk azonban a figyelmet arra, hogy ez a fajta „kiegyenlítés” csupán tüneti kezelés lehet, és a túlszűfoltóság csökkentése a jelenlegi büntetőpolitikai irányvonal és gyakorlat megváltoztatásával lenne hosszútávon elérhető.

Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet és a Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer

90–95. §

A Tervezet nem teszi egyértelművé, hogy a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézetben (KKMI) eltöltött 30, illetve 60 nap alatt a fogvatartottak esetében milyen rezsimszabályok érvényesülnek, illetve a megfelelő nyilvános háttér-információk hiányában az sem egyértelmű, hogy a KKMI hogyan biztosítaná a Tervezetben egyébként előírt elkülönítési és egyéb szabályok érvényesülését. A Tervezet szerint a KKMI egy időben viszonylag nagyszámú (az összes szabadságvesztéssel járó éves elítélések minimum egy tizenketted része), különböző nemű, korú, előéletű, fokozatú fogvatartottat tartana majd fogva, és így az elkülönítési szabályok betartása meg a fokozatnak megfelelő jogok érvényesítése minden fogvatartott esetében rendkívül nagy terhet ró majd a KKMI személyi állományára. Amennyiben a KKMI-t valamelyik jelenlegi bv. intézetként működő létesítményben kívánják létrehozni, úgy – a fizikai adottságok miatt – azok többségében a fentiek figyelembe vétele lehetetlennek látszik. További problémát jelent, hogy az a kezdeti időszak, amelyet a fogvatartott a Tervezet szerint a KKMI-ben töltene – főleg bv. intézetbe először kerülők esetében – a szabadságvesztés-büntetés különösen traumatikus részének számít ma is. Viszont mivel a KKMI a Tervezet értelmében országosan egyetlen intézetet jelent, könnyen előfordulhat, hogy a fogvatartottat éppen ezen időszakban állandó lakóhelyétől igen távol tartják fogva, amely negatívan hathat a látogatófogadási lehetőségeire, családi kapcsolataira, és tovább súlyosítja a kezdeti, fogvatartás okozta nehézségeit.

A Tervezet nem teszi egyértelművé, hogy a KKMI általi kockázati csoportba sorolás pontosan mit is foglal magába a többi fogvatartotti besorolással (rezsim, biztonsági csoport) összevetve, vagyis például annak keretében tesz-e a KKMI javaslatot a biztonsági csoportba sorolásra és az alkalmazandó rezsimre.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A Tervezet 92. §-ában a „szabadulása előtt” fordulat helyett a „feltételes szabadságra bocsátásának legkorábbi lehetséges időpontja előtt” kifejezés használatát javasoljuk.

95. § (2) főlősleges rendelkezésnek tűnik, mert úgy tetszik, annyit mond, hogy a 92. § esetében úgy kell eljárni, ahogy a 92. § mondja, ami tautológia.

Befogadási és Fogvatartási Bizottság

96. §

Vélhetően a vonatkozó részletes végrehajtási szabályok hiánya miatt számunkra nem egyértelmű a Tervezet alapján, hogy a „kockázati csoportba” sorolás hogyan hat a Befogadási és Fogvatartási Bizottság (BFB) általi „biztonsági csoportba” sorolásra és a „rezsimekategorióba” sorolásra. Nem egyértelmű továbbá, hogy a BFB-t a biztonsági csoportba sorolásról és a rezsimekategorióba sorolásról való döntés során mennyiben köti a KKMI által elvégzett kockázati csoportba sorolás. A Tervezet alapján nem világos továbbá az sem, hogy a biztonsági csoportba sorolás hat-e a rezsimekategorióba sorolásra.

Formai észrevétel, hogy a Tervezet felváltva használja a „rezsimekategorió” és a „rezsime szabályok” kifejezéseket, ezek egységesítése indokolt.

Indokolt továbbá annak lehetővé tétele, hogy a fogvatartottak számára a rezsimekategorióba sorolás ellen is rendelkezésre álljon a bírósági felülvizsgálat lehetősége.

Túl tágnak érezzük a parancsnoki hatáskört [96. § (3) bekezdés], különösen, hogy egyébként létezik számtalan másik eszköz (biztonsági elkülönítés, jogok felfüggesztése), amelyek ugyanezt a célt szolgálják, viszont kellően definiáltak és csak meghatározott ideig alkalmazhatóak. Amennyiben a jogalkotó mégis ragaszkodna a széles parancsnoki hatáskörhöz, az így hozott döntések időbeli hatályát szűk keretek közé indokolt szorítani.

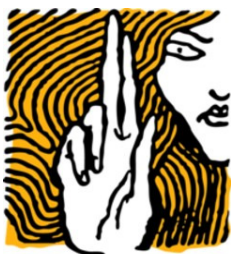
Az áttekinthetőség kedvéért a BFB döntéseinek számos jogorvoslati lehetőségeit a 96. § (7) bekezdésben vagy egy következőben lenne érdemes tételesen felsorolni. A sok száz paragrafusban szétszórt jogorvoslati rendszer követhetetlen.

A szabadságvesztés végrehajtásának rendje

97–102. §

A Tervezet által bevezetni kívánt rezsimeendszer üdvözlendő újítás. Az általános, enyhébb és szigorúbb rezsimekategoriókban érvényesülő részletes szabályokkal azonban a Tervezet adós marad, így nem lehet megalapozott véleményt alkotni az új rendszer egészéről, így arról sem, hogy a fokozatosság megfelelő módon érvényesül-e a rezsimekben. Ma a nyilvánosság csak annyit tudhat, hogy az igazságügyért felelős miniszter kap majd felhatalmazást arra, hogy rendeletben állapítsa meg a részletes szabályokat (426. §).

Álláspontunk szerint a rezsimekategoriók szabályait mind garanciális szempontból, mind a könnyebb áttekinthetőség érdekében indokolt lenne törvényi szinten szabályozni. Törvénynek kell kizárni azt is – például a Tervezet 98. § (3) bekezdésében –, hogy a rezsime szabályok a gyakorlatban felülírják a bírósági döntésben meghatározott végrehajtási fokozatot, vagyis előfordulhasson olyan, hogy a fogház ténylegesen, egy adott fogvatartott vonatkozásában szigorúbb legyen a börtönnél, a börtön pedig a fegyháznál. Ez ellentétes lenne a 97. § (1) bekezdés utolsó mondatával. Ugyanilyen megfontolásból a Tervezet 97. § (5) bekezdésében indokolt kikötni, hogy a biztonsági besorolás alapján alkalmazott szigorúbb előírások ne írassák felül a rezsime szabályok által meghatározott kereteket, vagyis a gyakorlatban a szigorítás ne eredményezhesse, hogy például egy enyhébb végrehajtási szabályok alatt álló valójában nagyrészt a szigorúbb rezsime szerint töltse a büntetését.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A 97. § (1) szerint „a szabadságvesztést a büntetés-végrehajtási szervezet hajtja végre”. Csakhogy a reintegrációs őrizet is szabadságvesztés része, ám azt mégsem a bv. szervezet hajtja majd végre.

Szemben a Bv. tvr.-rel, a Tervezet a nem írja elő, hogy a fekvőbetegeket az egészségesektől, a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől el kell különíteni. Ezt véleményünk szerint akkor is célszerű ebbe a jogszabályba foglalni, ha az elkülönítést másik jogszabály előírja.

A 97. § (4) bekezdésének szövege szerint a BFB akkor sorolja rezsimbe a fogvatartottat, ha az elítélt „KKMI-ban elvégzett vizsgálatára és értékelésére e törvény szerint nem kerül sor”. Ez ellentmond annak, hogy a 96. § (5) bekezdése szerint a rezsimbe sorolás minden esetben a BFB feladata, és a Tervezet a KKMI feladatai kapcsán csupán „kivizsgálást”, „kockázatelemzést” és „kockázati csoportba sorolást” említ.

A 97. § (6) bekezdésében javasolt kikötni a jelenleg a Tervezetben szereplő szabály mellett azt is, hogy a fogvatartott magasabb biztonsági csoportba való átsorolása önmagában ne eredményezze az eredetinel szigorúbb rezsimkategóriába helyezést.

Az intézeti házirenddel szemben is indokolt jogorvoslatot biztosítani [97. § (8)], mivel az alkalmanként jogsértő lehet. Ehhez képest a Tervezet alapján nem egyértelmű, hogy a házirenddel szemben panasz nyújtható-e be.

Az elkülönítés definíciója problematikus [99. § (2) bekezdés]. Legalább a nők és a férfiak, valamint a fiatalok és a felnőttek esetén indokolt az elkülönítésnek minimum külön körleten történő szeparációval megvalósulnia. Gyakorlati probléma, hogy a férfiak körleten vonuláskor „kukkolnak” az ő körletükön található női zárkákba, a fiatalok szigorúbb elkülönítése pedig nemzetközi ajánlásokból következik.

A Tervezet 99. § (5) bekezdésében felsorolt különböző végrehajtási fokozatú elítéltek mellett a 99. § (1) bekezdése szerint elkülönített dohányzók és nem dohányzók esetében is lehetővé kellene tenni, hogy az elkülönítésre vonatkozó főszabálytól bizonyos tevékenységek esetén el lehessen tekinteni. Sajnálattal a Tervezet jelenlegi szövege erre nem ad lehetőséget.

Főlegesen kimondani a kapcsolattartásra vonatkozóan, hogy a törvényi minimumszabályoknak érvényesülniük kell, hiszen ez a törvényi minimum értelme [100. § (2) bekezdés g) pont].

Sajátos kezelési igényű elítéltek számára kialakított részlegek

106. §

Mivel a hosszú időre ítélték részlegére helyezés feltehetően – a jelenleg a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendeletben található, a hosszú időre ítélték körletére vonatkozó szabályok alapján – jelentős mértékben befolyásolhatja a fogvatartott jogait a büntetés-végrehajtási intézeten belül, indokolt lenne a végrehajtási szabályok, a fogvatartotti jogok törvényi szintű szabályozása a hosszú időre ítélték részlege vonatkozásában. A különleges biztonsági zárka és részleg végrehajtási rendjének részletszabályait szintén törvénynek kellene rendeznie (103. §), nem pedig rendeletnek. A korlátozás mértéke határozza meg ugyanis, hogy az embertelen bánásmód tilalmát sérti vagy nem a konkrét végrehajtási mód. Mindez alapjoggal közvetlenül összefüggő kérdés, ezért az Alaptörvény I. cikkének (3) bekezdése szerint csakis törvénnyel szabályozható.

Egyéb végrehajtási szabályok

113. § (1) bekezdés

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Üdvözlendő a Tervezet a jelenlegi problémás helyzeten változtató szabálya, amely lehetővé teszi, hogy ha az összbüntetési ítélet olyan időpontban emelkedik jogerőre, amikor az elítélt az összbüntetésként megállapított szabadságvesztést már kitöltötte, a „túltöltést” beszámítsák az elítélttel szemben foganatba veendő másik szabadságvesztésbe.

114. § (1) bekezdés c) pont

Nem tudni, a Tervezet miért éppen az apaság és a származás megállapítása iránti perben ragaszkodik az elítélt kötelező előállításához.

Fokozatváltás

116. § (2) bekezdés g) pont

Indokolatlan a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést töltőket kizárni abból a lehetőségből, hogy büntetésük meghatározott idejének letöltése után esetükben is enyhébb végrehajtási fokozatot jelölhessenek ki a szabadságvesztés végrehajtására.

Az elítélt jogai gyakorlásának és kötelezettségei teljesítésének általános szabályai

119. §

Itt is utalnunk kell arra, hogy az elítélt alapvető jogainak szünetelését, korlátozását, illetve módosulását csak jelen törvény (illetve általában törvény) írhatja elő.

Az elítélt jogainak korlátozása, módosulása

121. §

A Tervezetben az e paragrafus kapcsán szereplő két szövegváltozat közül az A” változat elfogadását preferáljuk.

Az elítélt jogainak szünetelése

122. § (2) bekezdés

A Tervezet 132. §-ával összhangban indokolt olyan módon kiegészíteni a 122. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezést, hogy az egyértelműen kimondja: a fogvatartott azon jogai, amelyekre a közügyektől eltiltás kiterjed (így az aktív választójoga), csak abban az esetben szünetelnek a szabadságvesztés végrehajtása alatt, ha az elítélttel szemben közügyek gyakorlásától eltiltás mellékbüntetését szabtak ki azon bűncselekmény kapcsán, amely miatt a szabadságvesztés-büntetését tölti. Megfontolható a szabály oly módon történő megváltoztatása is, hogy a közügyek gyakorlásától való eltiltás által érintett jogok közül az aktív választójogra és a népszavazásban és népi kezdeményezésben való részvételre a szünetelés ne terjedjen ki (fenntartva, hogy a szünetelésre csak akkor kerül sor, ha az elítélt által töltött szabadságvesztés-büntetés mellett az adott ügyben közügyektől eltiltást szabtak ki). Így elkerülhető lenne, hogy például egy 5 év szabadságvesztés-büntetésre és 5 év közügyektől eltiltásra ítélt személy gyakorlatilag az ítéletben meghatározott időnél kétszer hosszabb ideig, 10 évig ne gyakorolhassa az aktív választójogát.

Az elítélt büntetés-végrehajtási jogviszonyból eredő jogai

123. §

A 123. § o) pontja kimondja, hogy az elítélt jogosult a „büntetés-végrehajtási szervezeten belüli fogvatartotti fórumon való véleménynyilvánításra”, azonban a Tervezet sehol máshol nem szól a fogvatartotti fórumokról. A

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Magyar Helsinki Bizottság a fogvatartotti fórum intézményét jó gyakorlatnak tartja, és szorgalmazza a rá vonatkozó alapvető szabályok törvénybe iktatását. Így javasolt például annak előírása törvényi szinten, hogy a büntetés-végrehajtási intézet meghatározott időközönként (pl. háromhavonta) köteles a fogvatartotti fórumok megtartására, illetve szükséges a fogvatartottak részvételével kapcsolatos alapvető szabályok rögzítése is.

127. § (1) bekezdés

Indokolatlan és ellenőrizhetetlen kikötés, hogy a vallási tevékenységet végző szervezet a vallásos szertartást „hivatásszerűen” végző tagja végezhesen csak gondozást az elítéltek tekintetében. A „hivatásszerűen” feltétel elhagyását javasoljuk.

130. § (3) bekezdés c) pont

Az elítélt által magánál nem tartható tárgyakra vonatkozóan a c) pontban foglalt korlátozás túlzottan általános, akár a mindennapi használati tárgyak esetében is felhívható.

Jogorvoslat

142–147. §

Mindenekelőtt üdvözlendő, hogy a Tervezet minden „büntetés-végrehajtási ügy” tekintetében lehetővé teszi, hogy a fogvatartott akár közvetlenül, akár a büntetés-végrehajtás szereplői által hozott határozat ellen a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét ellátó ügyészhez forduljon, és az ügyészre valódi döntési jogkört telepít.

A Tervezet 143. § (1)–(2) bekezdésében javasoljuk előírni, hogy a fogvatartott írásban is közvetlenül fordulhasson a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokához, a titkosság követelményének megtartása mellett (a gyakorlatban ez az ún. „parancsnoki ládák” alkalmazását jelenti, amelyek kiürítését közvetlenül az intézet vezetése végzi, és amelyek pl. a felügyelettől való külön engedélykérés nélkül hozzáférhetők a fogvatartottak számára). Megfontolandó továbbá a kérelemről való döntés határidejének pl. 15 napra csökkentése. Javasolt előírni továbbá, hogy a fogvatartott számára biztosítani kell, hogy a kérelem benyújtását utólag bizonyítani tudja (pl. amennyiben igényt tart rá, a kérelem benyújtásáról a benyújtáskor igazolást kapjon, vagy a kérelemből érkeztetett másodpéldányt kaphasson). A 145. § (3) bekezdésében javasolt az igazolási kérelem benyújtásának lehetővé tétele a határidő elmulasztása esetén.

Formai jellegű észrevétel, hogy a 142. § (4) bekezdésében az „egészségi állapota miatt” kezdetű fordulat csonka, illetve hogy a 143. § (4) bekezdésében megfontolandó a „kérelem igazolása” fordulatot a „kérelem alátámasztása” fordulatra cserélni. Emellett a 144. § (9) bekezdésében az „eljáró” szót „ellátó”-ra cserélni indokolt.

A végrehajtás rendjének és a fogvatartás biztonságának fenntartása

148–157. §

A biztonsági elkülönítés kapcsán a Tervezet nem határozza meg, hogy azt hol, milyen zárkában kell végrehajtani. Az áttekinthetőséget javítaná, ha a különleges biztonságú zárkával és részleggel kapcsolatos szabályok, amelyek jelenleg egyrészt a 150. §-ban, másrészt a 103. §-ban találhatóak, egymás mellé kerülnének a Tervezetben.

Az elítéltek elhelyezése és anyagi ellátása

158. §

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Álláspontunk szerint szükséges lenne törvényi szinten szabályozni az egy főre jutó szabad mozgástér kötelező legkisebb mértékét a vonatkozó nemzetközi ajánlásokkal és az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogával összhangban. A rendelkezésre álló szabad mozgástér az emberi méltósággal, mint alapvető joggal közvetlenül összefügg, így az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján a kérdés törvényi szintű szabályozása indokolt. A nemzetközi követelményeket a „legfeljebb egyemeletes” ágyakon való elhelyezés a Tervezet 158. § (2) bekezdésében olvasható követelménye értelemszerűen nem elégíti ki. (Megjegyzendő, hogy jelenleg több hazai büntetés-végrehajtási intézetben még ennek a követelménynek sem tudnak maradéktalanul megfelelni.)

A hazai büntetés-végrehajtás jelenlegi túlszűfolttsága mellett a nemzetközi sztenderdeknek megfelelő minimális mozgástér kötelező jelleggel való biztosításának előírása önmagában nyilvánvalóan hiábavaló lenne olyan szempontból, hogy annak az intézetek bizonyosan nem tudnának eleget tenni, és önmagában nem csökkentené a zsúfolttságot. Így az embertelen és megalázó bánásmód tilalmának sérelme továbbra is folyamatosan megvalósulna a fogvatartottak jelentős része tekintetében. A helyzetre megoldás lehet például a mozgástér kötelező legkisebb mértékének progresszív, lépcsőzetes emelése és a nemzetközi követelményeknek megfelelő mozgástér kötelező módon való bevezetése egy későbbi határidőben, a céldátumok és a mozgástérre vonatkozó paraméterek törvénybe foglalásával, ezzel párhuzamosan a fogvatartottak számát csökkentő büntetőpolitikai intézkedések megtételével. Azonban sem a Tervezetben, sem annak indokolásában vagy a hatásvizsgálatban alig találunk arra utalást (ilyen a reintegrációs őrizet bevezetése), hogy a magyar büntetés-végrehajtási rendszer jelenlegi egyik legsúlyosabb problémáját hogyan kívánja kezelni a kormányzat. (A hatásvizsgálati lapon szereplő, három büntetés-végrehajtási intézet férőhely-bővítésére irányuló intézkedés nyilvánvalóan nem oldja meg a rendszerszintű problémát.) A Magyar Helsinki Bizottság újfent hangsúlyozza azon álláspontját, hogy a túlszűfolttság megszüntetését és az emberi méltósághoz való jognak megfelelő körülmények kialakítását nem új büntetés-végrehajtási intézetek létesítésével, hanem a jelenlegi büntetőpolitikai irányvonal és például az előzetes letartóztatások gyakorlatának felülvizsgálatával kell elérni.

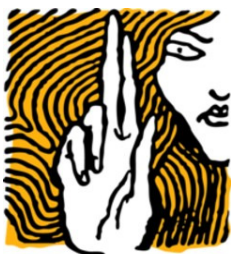
Az élelmezési normák kapcsán javasolt megjeleníteni a Tervezet 158. § (3) bekezdésében, hogy a vallási igényeknek megfelelő normát is biztosítani kell a fogvatartottaknak.

Kapcsolattartás

179–189. §

Mindenekelőtt üdvözlendő, hogy a Tervezet bevezeti az elektronikus levelezés, az internet alapú telefonálás lehetőségét, illetve a „fogvatartotti mobiltelefon” intézményét. E szabályok elfogadásuk esetén nagyban könnyítenék a hozzátartozókkal, kapcsolattartókkal való kommunikációt, hozzájárulva az élő családi és társadalmi kapcsolatok fenntartásához. Az intézeten kívüli látogatófogadás lehetőségének megjelenése a Tervezetben szintén üdvözlendő.

Ugyanakkor a Tervezet 185. § (2) bekezdése drasztikusan csökkenti a csomagfogadás gyakoriságát, ami azzal is járna, hogy a fogvatartottaknak több dolgot kellene a „kiétkezés” során beszerezniük, ami a különféle „szolgáltatások” kapcsán bevezetett térítési díjjal együtt a korábnál jóval nagyobb anyagi terhet ró a fogvatartottakra. Erre tekintettel javasolt a csomagfogadás gyakoriságának növelése, legalább a jelenlegi szintre. A Tervezet elmulasztja szabályozni továbbá a kiétkezést. A látogatók fogadása esetén javasolt törvényi szinten meghatározni a látogatás minimális hosszát is (minimálisan egy órában, ahogy teszi ezt egyébként a Tervezet az előzetes letartóztatás kapcsán a 396. §-ban), illetve annak kimondását, hogy főszabály szerint a látogatók fogadása asztal mellett zajlik. Javasoljuk meghatározni a látogatáson egyszerre minimálisan jelen levők számát, valamint az „intim beszélő” és a családi beszélő lehetőségének megteremtését a Tervezetben.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A levelezés kivételével a Tervezet elmulasztja előírni az egyes kapcsolattartási formák esetében, hogy a fogvatartott kikkel tarthat kapcsolatot – ez a hiányosság pótlandó, akár úgy, hogy a levelezési szabályokat kiterjesztik a többi kapcsolattartási formára.

Jogok és kötelezettségek

192. §

Nem szerepel a munkaügyi ellenőrzés a bv. kötelességei között, noha a jelenlegi gyakorlat szerint bv. intézeteken belül a munkaügyi ellenőrzést külső állami szerv nem látja el.

A munkáltatás szervezete

197. § (2) bekezdés

Ez a szakasz megismétli a 190. § (5) bekezdését, valamelyiket elhagyni javasoljuk.

A munkadíj

217. §

A Tervezet feltűnően szűkszavú a dolgozó elítélteket megillető munkadíjat illetően. Nem derül ki, mi alapján határozzák meg az ún. „alpmunkadíjat”. Pedig fontos lenne a bérminimumot ebben a törvényben szabályozni. Méltányosnak tetszik viszont, hogy a normákat a többség teljesítményéhez igazítják [217. § (4) bekezdés]. Ahogyan az is, ha a betanulási idő alatt a fogvatartott eléri a norma 80%-át, akkor nem tanulódíj, hanem magasabb, teljesítménybér illeti már meg.

A nyugdíjbiztosítási ellátás

223. §

Ideje volt már, hogy a fogvatartottaknak is lehetővé tegyék a börtönben ledolgozott szolgálati idő beszámítását a nyugellátásba. Ám ha az alapjövedelem a jelenlegihez hasonlóan az előző évi minimálbér egyharmada lesz, akkor a probléma érdemben nem oldódik meg. Ugyanis a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló szabályozás szerint egyedi szerződést akkor lehet kötni nyugdíjbiztosítóval, ha a befizetett járulék eléri a mindenkori minimálbére eső összeget. Mivel a fogvatartottak ma kevesebb, mint harmadát keresik a minimálbérenek, a különbséget nekik kellene megfizetni, amit a rabtartási költségek levonása szinte biztos, hogy senki nem fog vállalni. A minimálbér most 98 000 forint, ennek 10%-a a munkavállaló által megfizetendő díj, vagyis kb. nettó tízezer forintot kellene a fogvatartottnak a megfizetnie, ami az ő nettó (rabtartás levonása után megmaradó) fizetésének kb. 2/3-a.

A fogvatartás költségeinek megtérítése

230. §

Ez a Tervezet egyik legproblematikusabb része, noha a betérjesztő a nyilvánosságban éppen ezt emelte ki leginkább. Ezek szerint ez szolgálná az elmozdulást az „önfenntartó börtönök” felé, noha érdemi bevételt senki nem remélhet az elítéltek *copayment*jétől. Megvalósíthatatlan fantazmagóriák érdekében történő törvényalkotás önmagában is veszélyes, de amennyiben a bv. rá lesz kényszerítve, hogy egyre több „szolgáltatásért” pénzt szedjen a raboktól, az új helyzet növeli az intézetekben amúgy is meglévő szegénységet és feszültséget fogvatartott és fogvatartott, illetve fogvatartott és börtönszemélyzet között. A készülő változtatások nem indokolhatók a Tervezet dicséretes alapelvei fényében sem. A 230. § (1) bekezdés d) pont szerint például térítést kellene fizetni a konditermekért. A hazai börtönökben a nyugatiakkal összevetve egyébként is siralmasan kevés lehetőség van mozgásra, testedzésre, most a törvényalkotó jövedelem alapján állítana be egy újabb szelekciós

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

szűrőt, amelyen a meglévő igényekhez képest eddig is kevesen tudták átpréselni magukat. A testmozgást „többlétszolgáltatásnak”, luxusnak nem lehet tekinteni a börtönben.

A Tervezet szükségűsávan fogalmaz a térítésről. Ezek szerint jogszabály határozza majd meg, melyek is lennének a fizetésköteles „többlétszolgáltatások”. A sajtó hírt adott a tervekről, de még azt se tudni, valójában a bv. rezsidíjat szedne, mondjuk, a merülőforraló vagy a tévé fogyasztása után, esetleg kölcsönözhetővé tenné ezeket az eszközöket. A Tervezet indoklása se segít megismerni a valódi szándékot, amikor a merülőforraló, hűtőszekrény, televízió stb. „ellenértékének a megtérítéséről” ír. Gyakorlatilag megoldhatatlannak látszik egyébként például a tévéért való fizetés egy sokszemélyes zárkában, ahol egyeseknek van letéti pénze, másoknak nincs, így a fogvatartottak egy részét köteleznék olyan költségek megtérítésére, amelyet zárvatársaik pedig nem viselnek. Az ebből fakadó feszültségeket nem érdemes ráterhelni a bv. rendszerre.

Különösen problematikus, hogy az iratmásoláshoz is hozzájárulást szednének [230. § (1) bekezdés e) pont]. Feltétlenül pontosítandó, hogy mindez milyen iratokra vonatkozna, mert a jogérvényesítéshez szükséges iratok másolatához való hozzáférést nem lehet anyagi feltételekhez kötni (a terhelt is ingyen jut hozzá az iratokhoz). És indokolt szabályozni a másolási díj meghatározásának módját is.

A nem magyar állampolgárságú elítéltekre vonatkozó rendelkezések

259. §

A Tervezet 259. § (1) bekezdésében indokolt előírni, hogy az állampolgárság szerint illetékes diplomáciai vagy konzuli képviselőt értesítést mellőzni kell, ha a fogvatartott időközben menedékkérelmet terjesztett elő. A 259. § (2) bekezdésében javasolt előírni, hogy a nem magyar állampolgárságú elítélt az általa értett nyelven kapjon – lehetőség szerint írásbeli – tájékoztatást a fogvatartotti jogokról és kötelezettségekről, illetve a házirend tartalmáról.

VI. Fejezet AZ ELZÁRÁS VÉGREHAJTÁSA

Általános szabályok

269. § (2) bekezdés d) pont

A szabály alapján az elzárásra ítélt akkor is köteles megtéríteni a tartására fordított összeget, ha önhibáján kívül nem dolgozik, nincs rendszeres jövedelme és letéti pénze sem. Ez szigorúbb szabály, mint a szabadságvesztésre ítélték esetében. A megkülönböztetés indokolatlan. A fogvatartásra fordított összeg meghatározásának módszere is hiányzik a Tervezetből, így ez a szabály végrehajthatatlannak tűnik. (Csak az ellátás költségei tartoznak a tartási költségekhez, vagy a bv. intézet teljes költségének egy fogvatartottra vetített része?)

VIII. Fejezet A PÉNZBÜNTETÉS VÉGREHAJTÁSA

287. § (3) bekezdés

A Tervezet szövege szerint, amennyiben az elítélt a pénzbüntetést nem fizette meg, a törvényszék gazdasági hivatala – felnőttkorú elítélt esetén – megkeresi a büntetés-végrehajtási bírót a „*pénzbüntetés szabadságvesztésre átválttatása iránt*”. Fiatalokorúak esetében a pénzbüntetés behajtásának eredménytelensége esetén a szintén a büntetés-végrehajtási bírót keresi meg a törvényszék, „*a pénzbüntetés közérdekű munkára*

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

vagy szabadságvesztésre átváltoztatása iránt." Álláspontunk szerint a felnőttkorú elkövetőknél is célszerű biztosítani a közérdekű munka lehetőségét.

III. RÉSZ AZ INTÉZKEDÉSEK VÉGREHAJTÁSA

A beteg jogai és kötelezettségei

323. §

Túl homályos a 323 § (2) bekezdés megfogalmazása, miszerint „*az egészségügyi ellátás visszautasításának joga csak a kezelés módzatai, az ennek során alkalmazni kívánt beavatkozások tekintetében illeti meg.*” Akár beleérthető az is, hogy a beteg a gyógyszer injekcióval történő beadását visszautasítja, de az IMEI nyilván ezt nem így gondolja. Érdemes lenne pontosítani a normaszöveget.

IV. RÉSZ EGYES KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK VÉGREHAJTÁSA

XXVII. fejezet

Az előzetes letartóztatás végrehajtása

Elkülönítési szabályok

383. §

Az elítéltekre vonatkozó szabályokkal ellentétben a 383. § az előzetes letartóztatottak esetében nem írja elő a dohányzók és a nem dohányzók elkülönítését, pedig ez az előzetes letartóztatásban levők esetében is indokolt lenne.

Az előzetes letartóztatott jogai és kötelességei

386. §

Javasolt a 386. § (1) bekezdésének olyan módosítása, hogy a fogvatartottnak ne kelljen választania a csomag fogadása és letéti pénzből való vásárlás között.

A védővel való kapcsolattartás és az irattanulmányozás

390. § (3) bekezdés

Üdvözlendő annak törvénybe foglalása, hogy a védő is kezdeményezheti a telefonbeszélgetést előzetes letartóztatásban levő védencével, amely előmozdíthatja a hatékony védelemhez való jog érvényesülését. Indokolt lenne ennek a lehetőségnek a kiterjesztése az elítéltekre is, hiszen adott esetben ők is rendelkezhetnek védővel, pl. egy másik, még folyamatban levő ügyükben, illetve a rendkívüli jogorvoslatok stb. tekintetében is szükségük lehet a védővel való konzultációra.